

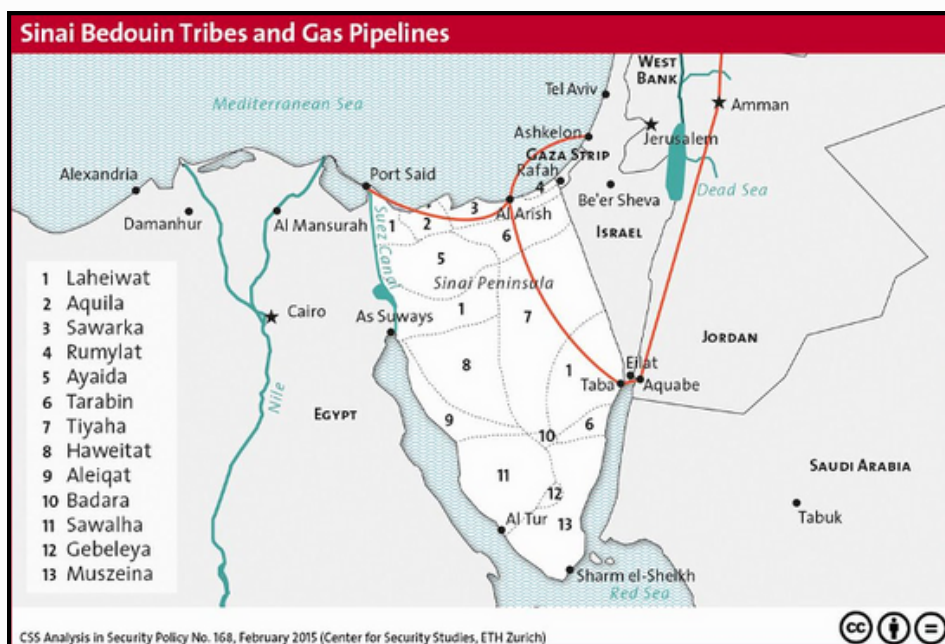
השבטים הקדואים בסין

רקע

בחצי האי סיני מתגוררים שבטים בדואיים המהווים רכיב מרכזי במרקם החברתי וההיסטורי של האזור. השבטים מתחלקים לתתי-שבטים ולענפים, השומרים על זהותם הייחודית ומשמרים מסורות מקומיות והבדלים לשוניים. אין גבולות המפרידים בין השבטים, אך ההתבססות הגיאוגרפית וההיסטורית שלהם יצרה חלוקה מרחבית ברורה המוסכמת על בני המקום. ההשתייכות השבטית ממלאת תפקיד מכריע בעיצוב המבנה החברתי, הכלכלה המקומית והדינמיקה הפנימית בין הקבוצות, ומשפיעה על יחסי הכוחות באזור.

השבטים הבולטים

- **תראבין** – הגדול בשבטי הבדואים במזרח התיכון המונה כ-500,000 נפשות. השבט יושב בשטחים נרחבים במרחבים גאוגרפיים נפרדים בסיני, גם בסמוך לגבול ישראל בנגב וברצועת עזה. אוכלוסייתו אבותיהם הגיעו לסיני לפני כ-300 שנה, והם מייחסים עצמם לצאצאי חסן בן-עלי, האימאם השני באסלאם השיעי. בין הענפים המרכזיים בסיני נמנות משפחות אל-ג'ררה, אל-חסאיללה וא-שהיבא.
- **א-סווארכה** – אחד השבטים הבדואיים החשובים, מונה כ-250,000 נפשות (אם כי יש הערכות גבוהות יותר). הם מפוזרים ברחבי יהודה ושומרון, ערבות מואב, רצועת עזה וחצי-האי סיני, שם הם ממוקמים בעיקר באזור אל-עריש) לפי המסורת, בני השבט הם צאצאי יהודים מחיג'אז שהתאסלמו, וחלקם עדיין מקיימים מנהגים יהודיים, כמו הדלקת נרות שבת ונרות נשמה לנפטרים.
- **רומיילאט** – שבט בדואי בצפון חצי-האי סיני, החולש על החלק הגובל ברצועת עזה והעיר אל-עריש. השבט מונה מספר רבבות, וענפים נוספים שלו מפוזרים ברצועת עזה ובמדינת ישראל. בני השבט עוסקים בעיקר בחקלאות, במיוחד בגידול פירות וירקות, ומעורבים גם בהברחות לרצועת עזה.
- **א-תיהאה** – אחד השבטים הבדואיים הגדולים (כ-100 אלף נפשות) בצפון חצי-האי סיני ובמרכזו. לפי המסורת השבטית, אבותיהם הגיעו לאזור סיני מחצי-האי ערב בתקופת הכיבוש האסלאמי במאה השביעית, והתפשטו בהמשך גם לרצועת עזה ולבקעת באר שבע. השבט יושב בסמיכות לגבול ישראל לאורך כ-90 ק"מ במרחב הנגב הדרום-מערבי, ומשפיע על הדינמיקה האזורית והיחסים עם החמולות השכנות.

מפת השבטים הבדואים
בחצי-האי סיני ומיקום
צינורות הגז בין ישראל
למצרים

השבטים הבדואים כסיני

יחסי השבטים הבדואים והממשל המצרי

לאורך השנים, ובחסות מלחמות והסכמי שלום בין ישראל למצרים, בהם נכבש חצי האי סיני על ידי ישראל וחזר למצרים, הפך חצי-האי לאזור פריפריאלי הנעדר משילות מצד מצרים. בשל כך, השבטים הבדואים נהנו מאוטונומיה בניהול חייהם, ונוצר כר נוח לפעילות טרור על ידם. לאחר הדחתו של הנשיא חוסני מובארכ ב-2011, חלה הידרדרות ביחסי השבטים עם השלטון המצרי.

פיתוח ענף התיירות על ידי הממשל המצרי פגע באזורי המחיה של הבדואים, וגם האימונים התכופים של הצבא המצרי בחצי-האי ערערו את יחסי השלטון והשבטים. בתגובה לכך, שבטים מסוימים החלו לנקוט בפעולות חבלה נגד מטרות ותשתיות ממשלתיות. בין היתר, בוצעו תקיפות על תחנות משטרה ורכבים צבאיים, שיבוש מערכות הגז והחרפה כללית של אי-הסדר.

נקודת השיא בהתנגשות בין השבטים הבדואים לממשל המצרי התרחשה כאשר חמולות רבות בעלות אידיאולוגיה סלפית-ג'יהאדיסטית כמו א-סווארכה ורומיילאת, התאגדו והצטרפו לארגון המדינה האסלאמית (דאע"ש – ISIS) והקימו את מחוז סיני. הם ביצעו פעולות טרור, כולל פיגועים נגד הצבא המצרי והמוסדות הממשלתיים, ששיאם היה פיגוע במסגד בו נרצחו כ-300 מתפללים מוסלמים המשתייכים לזרם הצופי. תקיפותיהם אף כוונו נגד ישראל וכללו ירי רקטות לאילת וחבלה בצינור הגז המחובר בין ישראל למצרים.

מחבלי דאע"ש-סיני נשבעים אמונים למנהיג ארגון המדינה האסלאמית, 2015 (המקור: MERMRI)

בעשור האחרון, התחממו יחסי השבטים הבדואים עם ממשלתו של א-סיסי, במיוחד לאור האיום המשותף שהציב ארגון המדינה האסלאמית על מצרים וחצי-האי סיני, וההבנה של המשטר כי לשבטים היכרות מעמיקה עם השטח. בשנת 2014 הוקמה מיליציה בשם "איחוד שבטי סיני", ביוזמת סאלם אבו-לאפי ואיברהים אל-ערג'אני. התארגנות זו הוקמה, מומנה והוכשרה על ידי הצבא המצרי, והתבססה בעיקרה על לוחמים בני שבט התראבין. בסוף שנת 2023, הכריזה מצרים על מיגור ארגון המדינה האסלאמית מחצי האי סיני, אם כי יתכן שתאי טרור נוספים עדיין פועלים במרחב, אף שאינם מאורגנים בצורה פורמלית.

השקטים הקדואים בסין

אתגרי ישראל בגזרה: הברחות אמל"ח ואיומי טרור

בעשורים האחרונים ניצבת מדינת ישראל בפני אתגר מתמשך של הברחות מאורגנות ומתוחכמות בגבול הדרומי, ממצרים לישראל ולרצועת עזה. בין הפריטים המוברחים: סמים, אמצעי לחימה ואף בעלי חיים אקזוטיים כדוגמת אריות וקופים. חלק מן ההברחות מבוצעות באמצעות רחפנים כבדים, המסוגלים לשאת עמם נשק קל – כגון רובים מסוג קלצ'ניקוב ואקדחים – תוך שיתוף פעולה עם גורמים מהמגזר הבדואי בישראל.

לצד תופעת ההברחות, גוברים גם איומי הטרור: ביוני 2023 שוטר מצרי ביצע פיגוע חמור באזור הר חריף, ורצח שלושה לוחמים מגדוד ברדלס. ב-8 באוקטובר של אותה שנה, מיד לאחר מתקפת הפתע של חמאס, רצח שוטר מקומי שני אזרחים ישראלים באלכסנדריה. במהלך ניסיון הברחת סחורה מישראל למצרים במרץ 2025, ניסו חשודים לבצע פיגוע דריסה בקצינה מגדוד קרקל, ואחד מהם נטרל.

אחד האתגרים המרכזיים שעמדו בפני ישראל הוא אתגר ההברחות דרך ציר פילדלפי שברפיח. קו הגבול שימש זירה לשיתוף פעולה בין חמולות בדואיות – ובראשן חמולת רומילאת – לבין גורמים פלסטיניים. בין הפריטים שהוברחו נמנו בגדים, מוצרי מזון, סמים, אמצעי לחימה מגוונים, כלי רכב ואף בני אדם. במסגרת מלחמת "חרבות ברזל", הייתה לפעילות צה"ל בתוואי הציר חשיבות אסטרטגית ניכרת, שכן מדובר בנקודת תורפה קריטית בלחימה נגד תהליך ההתעצמות של ארגוני הטרור הפועלים בעזה.

כוחות צה"ל ממשיכים לפעול לאורך גבולה הדרומי של מדינת ישראל, במטרה למנוע הברחות ולסכל פעילות טרור. פעילות זו מתקיימת בתוואי שטח מורכב ומאתגר, שברובו מרוחק מנקודות ישוב. חיילי וחיילות צה"ל פועלים באזורים אלו בדבקות ובנחישות, חרף האתגרים, במטרה לשמור על ריבונותה של מדינת ישראל ועל בטחון אזרחיה.

